

FINNSAM-konferensen i Gustava hösten 1995

Av Tor Eriksson, Örebro

Fredagen den 29 september

Med bilar kom vi från olika håll till Värmlandsgården i närheten av Gustav Adolfs kyrka. Värmlandsgården är ett vildmarkscentrum, vackert beläget på ett näs mellan två sjöar. Birger Åkerlind, bördig från trakten, hälsade oss välkomna till Gustavabygden. Han förklarade namnet Gustava med att sockennamnet Gustav Adolf i folkmun blivit Gustav A, senare Gustava. Det senare namnet är mycket lättare att säga än det mer besvärliga och tillkrånglade Gustav Adolf. Efter avnjuten pytt i panna for ett fyrtiotal personer med buss ut på bygden. Tyvärr var vädret inte till belåtenhet med jämnrå himmel som när som helst kunde öppna sig.

Första anhalt blev Sundsjögården, där Christopher Jönsson, Lång-Kristofer kallad, byggde sin gård 1618. Han kom troligen från Ljusnarsberg hit till V. Sundsjön. Huset som står på platsen idag är från 1700-talet, men då hade Kristofers släkt blivit iväggörd härifrån av bruket som ville åt marken. Resan gick vidare till Motjärnshyttan. Här gjordes ett längre uppehåll för ett grundligt betraktande av hyttan. Den nyrestaurerade anläggningen från 1800-talet är väl värd ett besök. I den gamla handelsboden bjöd ett inflyttat stockholmsspar på kaffe med dopp.

Kosan styrdes så mot Finnhyttetjärn. Vi tog en promenad för att se lämningarna efter Sundsjöhyttan. På 1640-talet anlade finnarna en masugn här. Den var endast i drift en kortare tid. Nu syns en stor hög efter byggnaden. Här kan man även iaktta en hel del slagg och gropar för rostning och bokning av malmen. Intill älven återfinns likaså rester av dammen som samlade kraft till hyttan. Utflykten avslutades vid Uddeholmshyttan. Uddeholms Bolag anlade här en smältugn under 1720-talet. På platsen fanns god tillgång till kolskog och gruvorna låg nära. Av masugnen återstår idag ingenting.

Bussen vände sedan hemåt mot Värmlandsgården igen. Här bjöds på en vällagad middag innan det blev tid för kvällens underhållning. Stig Berg, poet från bygden, inledde förströelsen. Han har skrivit flera böcker med vistexter och kloka ord på dialekt. Ur bl.a. sin senaste bok "Ja kommer mä bô" läste han några rader. Henry Mattsson från Vansbro har följt i Gottlunds fotspår genom bl.a. Malungs finnmark. Om detta har han gjort ett bildspel med diabler. Det är således nytagna foton från de platser som Gottlund besökte. Han visade oss korten och berättade därtill. Kaffe och smörgås serverades sedan för dem som så önskade. Jag nöjde mig med en öl och lite chips innan jag intog sänkläge på Värmlandsgården.

Lördagen den 30 september

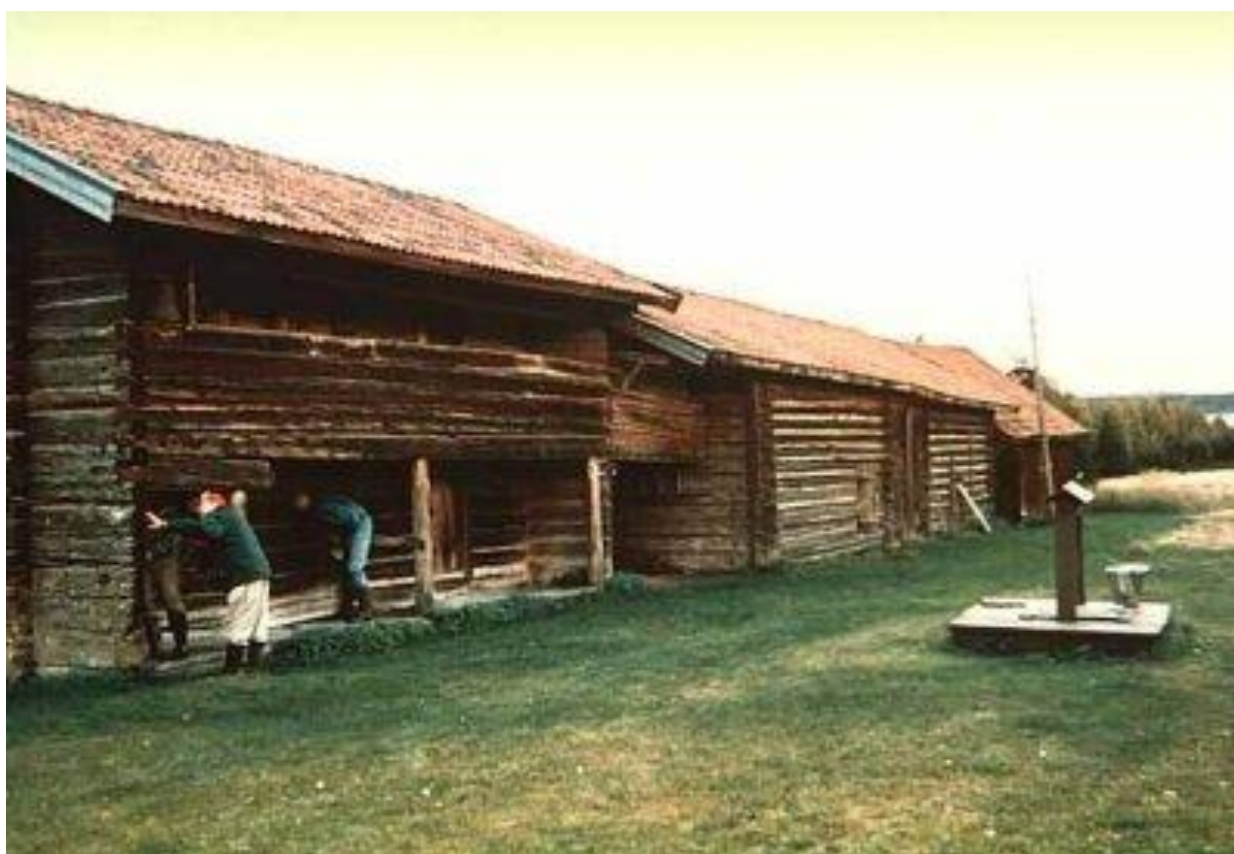
Efter en god nattsömn och intagen frukost samlades vi åter för en innesittardag. Eftersom symposiet den här gången enbart sträckte sig över två dagar var det här sista dagen för mötet. Valter Berg och Arne Östman, sedan flera år aktiva i FINNSAM, presenterade bygden och Sällskapet Gustavaforskning. Sällskapet, arrangör för finnkulturkonferensen, bildades av ungefär femton personer i början av 1980-talet. Man ger bl.a. ut tidskriften Gustavabygden två gånger årligen. På programmet står just nu bl.a. en inventering med utmärkning av torplämningar i Gustava och Hagfors församlingar. Hittills har c:a etthundrafemtio torp skyltats.

Arne skildrade med ett antal OH-kartor den finska bosättningen i Östra Värmland från sent 1500-tal och framåt. Den finska inflyttningen kom österifrån, från Bergslagens finnmarker. I södra delen av området har bosättningen ofta samband med järnhanteringen, medan finnarna längre norrut ägnar sig åt

skogsbruket. Konstateras kan även att tyngdpunkten av den finska nedsättningen i nuvarande Hagfors kommun ligger inom Gustav Adolfs socken.

Valter Berg tog sedan över ordet. Han berättade om järnbrukens utflyttning från Bergslagen. För att spara skog i Bergslagen förlades järnproduktionen med hyttor och hammarsmedjor från slutet av 1600-talet i allt högre utsträckning utanför själva Bergslagen. Johan Carlström blev en av de första brukspatronerna utanför Bergslagen. Han anlade en hytta vid Uvån i Råda socken. Denna anläggning med två stångjärnshamrar och en masugn blev ursprunget till Uddeholms bruk. Så småningom träder släkten Geijer in i bilden och finnarna kom som kolleverantörer i allt kraftigare skuld till bruksherrn. Valter visade påpassligt en bok han blivit klar med. Den handlar om finnarnas beroendeförhållande till Uddeholms bruk, speglat i byn Nain.

Klockan närmade sig 12 och det blev tid för lunch. Sedan vidtog aktuella FINNSAM-ärenden. Efter kaffet avslutades sammankomsten, och vi skiljdes åt nöjda och belåtna med en lyckad tillställning. Några stannade emellertid kvar en extra dag men det är en annan historia.

Laggåsen i Gustav Adolfs socken